

UCHWAŁA

Dnia 30 stycznia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jacek Gudowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Wojciech Katner

SSN Grzegorz Misiurek

Protokolant Katarzyna Bartczak

w sprawie z wniosku Dyrektora Zakładu Karnego w C.
przy uczestnictwie A. P. i Prokuratora Okręgowego w K.
przy udziale Rzecznika Praw Obywatelskich oraz prokuratora Prokuratury Krajowej
Henryki Gajdy-Kwapień
o uznanie osoby za stwarzającą zagrożenie,
po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym
w dniu 30 stycznia 2019 r.
zagadnienia prawnego
przedstawionego przez Sąd Apelacyjny w (...)
postanowieniem z dnia 13 lipca 2018 r., sygn. akt I ACz (...),

"1. Czy na podstawie odesłania zawartego w art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej (Dz.U. z 2014 r. poz. 24 ze zm.) dopuszczalne jest odpowiednie stosowanie w postępowaniu o uznanie osoby za stwarzającą zagrożenie prowadzonym w trybie art. 9 i nast. tej ustawy przepisów Kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu zabezpieczającym?

a w wypadku pozytywnej odpowiedzi na powyższe pytanie:

2) Czy na podstawie odpowiednio stosowanych art. 755 § 1 w zw. z art. 730 k.p.c. sąd rozpoznający sprawę o uznanie osoby za stwarzającą zagrożenie prowadzoną w trybie art. 9 i nast. ustawy z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej (Dz.U. z 2014 r. poz. 24 ze zm.) może udzielić wnioskodawcy zabezpieczenia polegającego na

zastosowaniu środka w postaci umieszczenia osoby, której dotyczy wniosek, w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dyssocjalnym na czas od momentu zakończenia odbywania przez tą osobę kary pozbawienia wolności do momentu prawomocnego zakończenia postępowania o uznanie tej osoby za stwarzającą zagrożenie?"

podjął uchwałę:

W postępowaniu toczącym się na podstawie ustawy z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób (Dz.U. z 2014 r., poz. 24 ze zm.) mają odpowiednie zastosowanie przepisy kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu zabezpieczającym, niedopuszczalne jest jednak udzielenie zabezpieczenia przez umieszczenie osoby, której postępowanie dotyczy, w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dyssocjalnym.

UZASADNIENIE

Dyrektor Zakładu Karnego w C. wniósł o uznanie A. P. za osobę stwarzającą zagrożenie w rozumieniu ustawy z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób (Dz.U. z 2014 r., poz. 24 ze zm. - dalej: „u.p.z.p.” lub „ustawa o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi”). Domagał się również udzielenia zabezpieczenia żądania przez orzeczenie tymczasowego umieszczenia uczestnika w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dyssocjalnym przez czas trwania postępowania.

Postanowieniem z dnia 18 kwietnia 2018 r. Sąd Okręgowy w K. uznał uczestnika za osobę stwarzającą zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób i orzekł umieszczenie go w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dyssocjalnym. Jednocześnie - postanowieniem z tego samego dnia, wydanym podczas rozprawy - udzielił zabezpieczenia przez umieszczenie uczestnika w Ośrodku od czasu zakończenia przez niego kary pozbawienia

wolności do czasu prawomocnego zakończenia postępowania. W motywach tego postanowienia stwierdził, że w sprawie mają zastosowanie art. 730 i nast. k.p.c., zatem dopuszczalne jest zabezpieczenie żądania, a uprawdopodobnienie wniosku oraz interes prawny uzasadniają jego udzielenie. Zdaniem Sądu, udzieleniu zabezpieczenia nie stoi na przeszkodzie art. 731 k.p.c., gdyż w sprawie występuje wyjątek przewidziany w art. 755 § 2¹ k.p.c. Udzielenie zabezpieczenia jest konieczne zwłaszcza w celu zapobieżenia negatywnym skutkom przerwania leczenia uczestnika.

Postanowienie o zabezpieczeniu zaskarżył uczestnik, zarzucając w zażaleniu m.in. naruszenie art. 730, 731, 738 i 755 k.p.c. oraz podnosząc, że uwzględnienie wniosku o zabezpieczenie „zmierza, a nawet zaspokaja w całości roszczenie, tj. wniosek”. Jednocześnie wniósł także apelację od orzeczenia co do istoty sprawy.

Rozpoznając zażalenie, Sąd Apelacyjny powziął poważne wątpliwości, którym dał wyraz w zagadnieniu prawnym przedstawionym Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia. W ocenie Sądu drugiej instancji, charakter rozpoznawanej sprawy może skłaniać do wyłączenia stosowania przepisów o zabezpieczeniu, jak też poważne wątpliwości budzi adekwatność zastosowanego środka, ingerującego w wolność osobistą uczestnika.

Po przedstawieniu Sądowi Najwyższemu przytoczonego zagadnienia prawnego Sąd Apelacyjny postanowieniem z dnia 10 grudnia 2018 r. oddalił apelację uczestnika, w związku z czym postanowienie Sądu Okręgowego o umieszczeniu uczestnika w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dyssocjalnym stało się prawomocne.

Udział w postępowaniu przed Sądem Najwyższym zgłosił Rzecznik Praw Obywatelskich, zajmując stanowisko, że art. 2 ust. 3 u.p.z.p. może być podstawą stosowania przepisów kodeksu postępowania cywilnego o zabezpieczeniu, pod warunkiem, że nie prowadzi do pozbawienia lub ograniczenia wolności osobistej uczestnika. Prokurator Prokuratury Krajowej wniósł o umorzenie postępowania przed Sądem Najwyższym, gdyż postępowanie w stosunku do A. P. zostało już zakończone, w związku z czym przebywa on w Ośrodku na podstawie

prawomocnego postanowienia co do istoty sprawy, zatem orzekanie o zabezpieczeniu oraz podejmowanie uchwały w tym zakresie jest zbędne. Na wypadek nieuwzględnienia tego wniosku Prokurator wniósł o podjęcie uchwały rozstrzygającej wątpliwości Sądu Apelacyjnego twierdząco.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Ze względu na fundamentalne znaczenie, jakie w porządku konstytucyjnym ma wolność człowieka - zarówno w aspekcie czysto prawnym, jak i antropologicznym oraz aksjologicznym - Sąd Najwyższy niejednokrotnie podkreślał, że żaden przypadek ingerencji państwa w wolność osobistą nie może być wyłączony spod kontroli sądu, sprawowanej z zachowaniem wszystkich jej standardów, ze szczególnym uwzględnieniem zasady dwuinstancyjności. Jest to ważne zwłaszcza wtedy, gdy osoba dotknięta tą ingerencją odczuwa pokrzywdzenie i domaga się zbadania, czy pozbawienie jej wolności było w świetle prawa i faktów uzasadnione. W związku z tym, jeżeli doszło do pozbawienia wolności, to okoliczności, które nastąpiły później - np. uwolnienie albo zmiana podstawy prawnej pozbawienia wolności - nie mogą udaremniać żądanej kontroli sądowej; każdy wypadek powinien być sprawdzony i osądzony (por. np. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 1996 r., III CZP 6/96, OSNC 1996, nr 7-8, poz. 95, lub uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego dnia 27 października 2005 r., III CK 133/05, OSNC 2006, nr 7-8, poz. 137). Podobne stanowisko zajmuje Sąd Najwyższy chroniąc inne wolności gwarantowane konstytucyjnie, np. wolność zgromadzeń (uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 28 marca 2018 r., III SZP 1/18, OSNP 2018, nr 10, poz. 143, i postanowienie z dnia 23 stycznia 2018 r., III SZP 4/17, nie publ.).

Należy zarazem podkreślić, że także Sąd *meriti* - orzekając co do istoty sprawy w postępowaniu apelacyjnym - nie znalazł podstaw do umorzenia postępowania zabezpieczającego oraz „cofnięcia” zagadnienia prawnego przedstawionego Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia; przeciwnie, po zakończeniu postępowania odwoławczego i wydaniu postanowienia oddalającego apelację uczestnika ponownie przedstawił sprawę Sądowi Najwyższemu w celu kontynuowania postępowania zainicjowanego na podstawie art. 390 § 1

w związku z art. 397 § 2 k.p.c. W tym stanie rzeczy wniosek o umorzenie postępowania przed Sądem Najwyższym nie był uzasadniony.

2. Wolność człowieka stanowi jeden z fundamentów liberalnego ustroju politycznego, opartego na porządku konstytucyjnym hołdującym wolności jako wartości nadrzędnej, skoncentrowanej na prawach człowieka, jego godności, aktywności oraz indywidualizmie we wszystkich przejawach funkcjonowania. Z tego względu wolność podlega podwyższonej ochronie prawnej, gwarantowanej zarówno na obszarze konstytucyjnym, jak i ustaw tzw. zwykłych. Zasadę ogólną - wpływającą z deklaracji sformułowanej w art. 30 Konstytucji - ustanawia art. 31 ust. 1, przewidujący, że wolność człowieka podlega ochronie prawnej, a rozwijają ją dalsze przepisy rozdziału II, w szczególności art. 41 i 42.

Najbardziej drastycznym i najdotkliwszym przejawem naruszenia wolności człowieka przez państwo jest pozbawienie go wolności osobistej w jakiegokolwiek formie - izolacji w zakładzie penitencjarnym (karnym), detencji lub internowania - najczęściej związane z innymi dolegliwościami i ograniczeniami. Mający swe źródło w powszechnie uznawanych wartościach moralnych i religijnych szacunek dla człowieka, jego godności i wolności doprowadził do ukształtowania się ponadczasowych zasad prawnych, wytworzonych wprawdzie głównie w prawie karnym, ale mających znaczenie uniwersalne, dotyczących każdego przypadku ingerencji państwa w wolność osobistą. Wśród nich dominują zasady *nullum crimen sine lege* (nie ma przestępstwa bez ustawy, bez jego normatywnego opisu), *nullum poena sine lege* (nie ma kary, w tym pozbawienia wolności, bez ustawy) oraz *nullum poena sine culpa* (nie ma kary bez winy). Obok nich funkcjonuje zasada *nullum crimen sine lege scripta* (nie ma przestępstwa na podstawie aktu podustawowego), a także - co w rozpoznawanym przypadku jest szczególnie ważne - *nullum crimen sine lege stricta* (nie ma przestępstwa, a w konsekwencji także kary, na podstawie ustawy stosowanej w drodze analogii lub wykładni rozszerzającej dokonanej na niekorzyść osoby zainteresowanej). Wszystkie te zasady, wzmocnione doktryną praw człowieka, rozwojem liberalnej demokracji, ideą państwa prawnego oraz wzrostem znaczenia konstytucji w ustrojowych porządkach prawnych, stają się po niezbędnej adaptacji - jako uniwersalna wartość konstytucyjna - częścią każdej gałęzi prawa, w której wolność osobista może być

poddana opresji, a więc nie tylko prawa karnego, ale także prawa administracyjnego, prawa pracy czy prawa cywilnego, w tym także procedur sądowych i administracyjnych.

Uogólniając i syntetyzując te zasady oraz spajając je z konstytucyjnym przyzwoleniem na pozbawienie lub ograniczenie wolności tylko na zasadach i w trybie określonym w ustawie (art. 41 ust. 1 zdanie drugie w związku z art. 31 ust. 2 Konstytucji), można wysłować normę *nullum amissione libertatis sine lege, scilicet sine lege stricta* - nie można nikogo pozbawić wolności bez ustawy, bez określenia zasad i trybu, a w szczególności z odwołaniem się do analogii, odpowiedniego stosowania prawa albo wykładni rozszerzającej na niekorzyść.

Wieloaspektowe urzeczywistnienie tej normy można odnaleźć w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, który przyjmował m.in., że uzależnienie dopuszczalności ograniczeń praw i wolności od ich ustanowienia tylko w ustawie wykracza poza ogólną zasadę wyłączności ustawy dla normowania sytuacji prawnej jednostek, stanowiącej klasyczny element idei państwa prawnego; łączy się to także z wymaganiem odpowiedniej szczegółowości unormowania ustawowego, uwzględniającego dostateczną precyzję, jasność i poprawność danej regulacji oraz ściśle i precyzyjne określenie kompetencji i działań organów państwa. Kluczowe znaczenie ma wymaganie dostatecznej precyzji regulacji prawnej, która przejawia się w konkretności nakładanych obowiązków i przyznawanych praw, tak by ich treść była oczywista i pozwalała na wyegzekwowanie (por. wyroki z dnia 12 stycznia 2000 r., P 11/98, OTK 2000, nr 1, poz. 3, z dnia 21 marca 2001 r., K 24/00, OTK 2001, nr 3, poz. 51, z dnia 5 maja 2004 r., P 2/03, OTK-A 2004, nr 5, poz. 39, z dnia 28 czerwca 2005 r., SK 56/04, OTK-A 2005, nr 6, poz. 67, i z dnia z 28 października 2009 r., KP 3/09, OTK-A 2009, nr 9, poz. 38).

Naruszeniem przedstawionych wymagań konstytucyjnych jest - zdaniem Trybunału Konstytucyjnego - np. sformułowanie przepisu w sposób tak niejasny i nieprecyzyjny, że powoduje to niepewność adresatów dotyczącą ich praw i obowiązków; w ten sposób dochodzi do stworzenia zbyt szerokich ram dla organów stosujących ten przepis, co zmusza je do przejęcia funkcji prawodawcy.

Innymi słowy, ustawodawca nie może przez niejasne formułowanie przepisów pozostawiać nadmiernej swobody przy ich stosowaniu, co w szczególności dotyczy ustalania zakresu podmiotowego i przedmiotowego ograniczeń wolności i praw jednostki (wyroki Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 października 2001 r., K 33/00, OTK 2001, nr 7, poz. 217, z dnia 22 maja 2002 r., K 6/02, OTK-A 2002, nr 3, poz. 33, z dnia 20 kwietnia 2004 r., K 45/02, OTK-A 2004, nr 4, poz. 30).

Przedstawionych wymagań w najmniejszym stopniu nie spełniają przepisy art. 755 § 1 i 2¹ w związku z art. 730 k.p.c. w związku z art. 2 ust. 3 u.p.z.p. w związku z art. 506 i 13 § 2 k.p.c. Należy przede wszystkim podkreślić, że sięgnięcie przez organ stosujący prawo (sąd) do przepisów o postępowaniu zabezpieczającym w ramach postępowania cywilnego następuje w tym wypadku w drodze odesłania do odpowiedniego stosowania przepisów innej ustawy. Taka metoda tworzenia i stosowania prawa jest dozwolona, a nawet bywa pożądana, przy czym prawodawca korzysta z niej wtedy, gdy w innej ustawie są już przepisy wystarczające do unormowania regulowanych stosunków prawnych, w związku z czym stanowienie nowych przepisów byłoby powtórzeniem już obowiązujących (por. § 156 ust 4 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej”, jedn. tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 283). Należy podkreślić, że w rozpatrywanym przypadku ustawa odsyła wyłącznie do odpowiedniego stosowania w postępowaniu sądowym wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie przepisów o postępowaniu nieprocesowym (z wyłączeniem art. 368 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.), zatem sięgnięcie do przepisów o postępowaniu zabezpieczającym, otwierających drogę do stosowania art. 755 k.p.c., mającego stanowić podstawę rozstrzygnięcia o tymczasowym umieszczeniu w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dys socjalnym, wymaga dalszych zabiegów wykładniczych. Nawet przy przyjęciu, że nie ma już sporu co do tego, czy istnieje upoważnienie do bezpośredniego stosowania przepisów o postępowaniu zabezpieczającym w postępowaniu nieprocesowym, choć taki spór był, może się okazać, że przepisy dotyczące zabezpieczenia okażą się niewystarczające do podjęcia decyzji jurysdykcyjnej, a wtedy konieczne będzie sięgnięcie do art. 13 § 2 k.p.c. i dopiero za jego pośrednictwem „przejsć” do przepisów o procesie i ponownie do

przepisów o postępowaniu nieprocesowym. Jest tak dlatego, że w postępowaniu zabezpieczającym, w niektórych jego przejawach, konieczne jest - w pewnym sensie w opozycji do art. 13 § 2 k.p.c. - stosowanie przepisów normujących postępowanie nieprocesowe, a nie proces.

W codziennej praktyce sądowej takich analiz się nie czyni - w doktrynie mówi się nawet o swoistej integracji postępowania zabezpieczającego z postępowaniem nieprocesowym - tu jednak należało ją przeprowadzić w celu pokazania, jak nieoczywista, zawiła i nieprzejrzysta, a więc daleka od wymagań stawianych ustawie i trybowi pozbawiania lub ograniczania wolności osobistej, jest droga do zastosowania przepisu, który miałby ewentualnie stanowić podstawę umieszczenia w Ośrodku. Okazuje się, że stosowanie art. 755 k.p.c. w sprawach unormowanych w ustawie o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi jest możliwe tylko w drodze wielostopniowego odesłania do odpowiedniego stosowania prawa, które - co w doktrynie i orzecznictwie jest ustalone od dawna i co bywa zaletą, ale w tym wypadku dodatkowo dyskwalifikuje ten przepis jako podstawę pozbawienia wolności - pozwala na stosowanie określonego przepisu w sposób zapewniający relatywnie dużą swobodę jurysdykcyjną, może on bowiem być stosowany bez żadnych zmian do innego zakresu odniesienia, z pewnymi zmianami uznanymi przez sąd za właściwe albo niestosowany w ogóle (np. uzasadnienia uchwał Sądu Najwyższego z dnia 6 grudnia 2000 r., III CZP 41/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 57, z dnia 30 stycznia 2001 r., I KZP 50/00, OSNKW 2001, nr 3-4, poz. 16, albo z dnia 23 sierpnia 2006 r., III CZP 56/06, OSNC 2007, nr 3, poz. 43). Należy przy tym pamiętać, że upoważnienie lub nakaz odpowiedniego stosowania prawa stanowi swoistą normatywną legalizację analogii, która - co na wstępie zaakcentowano - nie może być wykorzystywana przy orzekaniu o pozbawieniu lub ograniczeniu wolności osobistej.

W tym stanie rzeczy nie powinno być wątpliwości, że nakazy i zakazy wydawane w postępowaniu cywilnym, w ramach postępowania zabezpieczającego, nie mogą ingerować w wolność osobistą, wyraźnie deklarowaną przez Konstytucję i gwarantowaną jej postanowieniami. Odesłaniu zawartemu w art. 2 ust. 3 u.p.z.p. nie można zatem przypisywać upoważnienia do pozbawiania (ograniczania)

wolności osobistej, na czas w zasadzie nieokreślony (por. art. 742, 744 i 757 k.p.c.) oraz bez jasno określonych przesłanek podmiotowych i przedmiotowych wyznaczających „tryb” wymagany w art. 41 ust. 1 Konstytucji. Tego „trybu” - w ramach zabezpieczenia – nie określa także ustawa o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi, w której nie można również znaleźć unormowań zapewniających odpowiedni standard kontroli pobytu osoby w Ośrodku w czasie „trwania zabezpieczenia”.

Upatrywaniu w przepisach o zabezpieczeniu podstawy orzekania o pozbawienia wolności sprzeciwiają się w sposób zasadniczy - co trzeba wyraźnie podkreślić - także funkcje i cechy konstrukcyjne cywilnego postępowania zabezpieczającego, wśród których na czoło wysuwa się poprzestanie na wymaganiu jedynie uprawdopodobnienia roszczenia (żądania). Jest jasne, że pozbawienie (ograniczenie) wolności osobistej na podstawie takiej przesłanki w sposób rażący kolidowałoby z gwarancjami ochrony wolności ustanowionymi w Konstytucji, niezależnie od tego, iż przedmiotem postępowania regulowanego ustawą o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi nie jest roszczenie, które można by „uprawdopodobnić”. Trzeba ponadto zaznaczyć, że postępowaniu zabezpieczającemu w sprawach cywilnych organicznie obce są drastyczne środki przymusu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 1969 r., II CZ 23/69, „Biuletyn SN” 1969, nr 7-8, poz. 120).

Na marginesie należy zauważyć, że jakkolwiek w nielicznych wypadkach przepisy kodeksu postępowania cywilnego pozwalają na pozbawienie wolności osobistej, to jednak ustawa zawsze - w tych wypadkach także przez odesłanie do stosowania przepisów kodeksu postępowania karnego - określa podmiotowy i przedmiotowy zakres orzekania oraz jego „tryb” (art. 276 § 2, art. 916, 917 oraz art. 1054-1059 w związku z art. 163 § 2). Podobnie, wymagane konstytucyjnie standardy zostały spełnione w innych przypadkach, w których pozbawienie (ograniczenie) wolności zostało dozwolone na czas trwania postępowania sądowego (por. np. art. 258 k.p.k. oraz art. 27 § 1 i 2 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich, jedn. tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 969).

Wyłączenie możliwości udzielenia zabezpieczenia przez umieszczenie osoby, której postępowanie dotyczy - przez czas jego trwania - w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dys socjalnym, nie oznacza wyłączenia odpowiedniego stosowania przepisów kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu zabezpieczającym w ogólności; niedopuszczalne normatywnie i sprzeczne z Konstytucją jest jedynie zabezpieczenie polegające na pozbawieniu lub ograniczeniu wolności tej osoby. W pozostałym zakresie przepisy o zabezpieczeniu - jeżeli to możliwe, potrzebne, skuteczne oraz mieszczące się w formule „odpowiedniego stosowania” - mogą być stosowane. Wynika to nie tylko ze wspomnianego praktycznego zintegrowania przepisów postępowania zabezpieczającego z przepisami o postępowaniu nieprocesowym, ale także z pewnej, nieodzownej w tym wypadku elastyczności tych przepisów, pozwalających - przy uwzględnieniu ustawowej dyrektywy odpowiedniego stosowania - na relatywnie łatwe dopasowanie ich do specjalnych wymagań postępowania wobec osób z zaburzeniami psychicznymi, które stwarzają zagrożenie dla życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób.

Trzeba przy tym pamiętać, że wyrokiem z dnia 23 listopada 2016 r., K 6/14 (OTK-A 2016, poz. 98) Trybunał Konstytucyjny orzekł, iż decyzja ustawodawcy o zastosowaniu prawa procesowego cywilnego do postępowania przewidzianego w ustawie o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi nie budzi zasadniczych wątpliwości konstytucyjnych głównie ze względu na cele prewencyjno-terapeutyczne tego postępowania. Te właśnie cele - wplecione w zabieg odpowiedniego stosowania przepisów kodeksu postępowania cywilnego – uzasadniają także swoistą konwersję celu zabezpieczenia; nie jest nim w tym wypadku ochrona prawa podmiotowego lub innego prawnie chronionego interesu wnioskodawcy (roszczenia), lecz ochrona interesu publicznego przez umożliwienie leczenia szczególnej kategorii osób, tj. sprawców przestępstw zwalnianych z zakładów karnych po odbyciu kary, co do których zachodzi obawa, że z powodu zaburzenia osobowości popełnią kolejne przestępstwo przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności seksualnej.

Biorąc pod uwagę takie cele zabezpieczenia, a także wynikającą z przepisów o zabezpieczeniu, a zwłaszcza mającego w tym wypadku odpowiednie

zastosowanie art. 755 § 1 k.p.c., swobodę sądu w doborze sposobu zabezpieczającego, należy postulować stosowanie takich sposobów, które - stosownie do okoliczności - będą odpowiednie, a więc po uwzględnieniu interesu uczestników postępowania, zapewniając osiągnięcia założonego skutku, nie będą nadmiernie opresyjne lub dokuczliwe. W każdym wypadku punktem granicznym ich stosowania jest wolność osobista osoby, której postępowanie dotyczy.

Uwzględniając przedstawione argumenty Sąd Najwyższy uchwalił, że w postępowaniu sądowym toczącym się na podstawie ustawy o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi mają odpowiednie zastosowanie przepisy kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu zabezpieczającym, z wyłączeniem udzielenia zabezpieczenia przez umieszczenie osoby, której postępowanie dotyczy, w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym. Jednocześnie Sąd Najwyższy dostrzegł, że mogą powstać sytuacje, w których izolacja uczestnika - w okresie po opuszczeniu zakładu karnego, a przed prawomocnym zakończeniem postępowania o umieszczenie w Ośrodku - stanie się uzasadniona albo nawet konieczna. Jeżeli spostrzeżenie to podziela także ustawodawca, powinien wypełnić istniejącą lukę jasnymi, precyzyjnymi przepisami niebudzącymi żadnych wątpliwości konstytucyjnych, aksjologicznych ani interpretacyjnych, uwzględniającymi wskazania niniejszej uchwały oraz wynikające z orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, w tym także z wyroku z dnia 23 listopada 2016 r., K 6/14. Doraźnie niewyłączone jest, oczywiście jeżeli zachodzą ustawowe przesłanki, stosowanie art. 23 i nast. ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (jedn. tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 882).

Należy także postulować bardziej sprawne i zapobiegliwe działanie dyrektorów zakładów karnych składających wnioski do sądu na podstawie art. 9 u.p.z.p.; powinni działać z takim wyprzedzeniem, aby prawomocne orzeczenie sądu zapadło przed ukończeniem wykonywania kary i zwolnieniem z zakładu karnego osoby, której postępowanie dotyczy. Postulat sprawności postępowania dotyczy także - w zakresie ich działania - sądów rozpoznających wnioski dyrektora zakładu karnego oraz wnoszone w sprawie środki odwoławcze.

